

Waloryzacja widoków jako element studium krajobrazowego na przykładzie gminy Paczków

Jerzy Potyrała, Irena Niedźwiecka-Filipiak, Monika Ziemiańska, Paweł Filipiak

Valorisation of Views
as an Element of the
Landscape Study
on the Example of
Community Paczków

Wprowadzenie

Introduction

W ostatnim czasie jesteśmy świadkami fascynacji współczesnymi elektrowniami wiatrowymi, które w zamierzeniach inwestorów mają być wprowadzone w wielu miejscach naszego kraju. Część z tych obszarów nie ma najlepszych warunków wiatrowych, a do tego posiada duże walory krajobrazowe, mogące wpłynąć na rozwój turystyki w regionie. Nie będzie to możliwe, gdy pojawi się tam kilkadziesiąt masztów siłowni wiatrowych o wysokości słupa do 120 m, jak ma to miejsce w gminie Paczków.

Na podstawie istniejących zapisów w aktualnym prawie możemy chronić obiekty wpisane do rejestru zabytków, określone w Ustawie o ochronie przyrody lub w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Jednak nie zawsze odpowiednio chronione są elementy krajobrazu w rozumieniu samego widoku. Jest to istotne na terenach kraju o dużych walorach krajobrazowych, które nieobjęte żadną formą ochrony mogą również stać się miejscem korzystnym do wprowadzenia potrzebnych skądinąd inwestycji. Dużym zagrożeniem dla krajobrazu mogą stać się te o silnym oddziaływaniu przestrzennym, np. zespoły ogromnych silosów, elektrownie wiatrowe, zakłady przemysłowe.

Aby właściwie komponować przestrzeń na poziomie gminy,

należy poddać jej obszar analizom uwzględniającym walory kulturowe i przyrodnicze, a także wartości krajobrazowe określone widocznością z dróg i waloryzacją widoków. Studia takie mają na celu gradację badanego obszaru pod kątem skutków przestrzennych w przypadku wprowadzenia tam inwestycji silnie akcentowanych w krajobrazie¹.

W niniejszym artykule przedstawiono propozycję metody analizy obszaru gminy pod kątem wartości krajobrazowych z określeniem widoczności z dróg, a także waloryzacją widoków i panoram, która to metoda stanowiła jeden z elementów sporządzonego przez zespół autorów studium krajobrazu kulturowego gminy Paczków.

Przegląd metod badawczych

Overview of research methods

Powszechnie znane metody waloryzacji krajobrazu pozwalają na wprowadzenie pewnej systematyki [Bajerowski red. 2007].

Uwzględniając kryteria różnych kierunków waloryzacji krajobrazu, możemy mówić o waloryzacji przyrodniczej, która oparta jest na ocenie poszczególnych elementów środowiska. Istotą tej metody jest ocena stopnia naturalności siedlisk i biocenoz, różnorodności biologicznej, wielkości ekosystemu,

rzadkości występowania siedlisk i gatunków w określonej skali oraz skala zagrożeń w strukturze i funkcji ekosystemu. Inną grupę waloryzacji krajobrazu stanowią metody, których celem jest ocena wartości kulturowych. W tej grupie wymienić należy metody: waloryzacji zasobów kulturowych wg Bogdanowskiego, metoda krzywej wrażeń Weicherta, metoda fotograficzna, metoda Kowalczyka. Kryteria brane pod uwagę w tych analizach to m.in.: stopień różnorodności wizualnej, liczba wyróżnianych planów, liczba elementów budujących krajobraz i możliwość ich identyfikacji oraz ocena ich walorów, nasycenie krajobrazu elementami infrastruktury, poziom dewastacji, stopień różnorodności wizualnej, tj. ilość planów, liczba elementów budujących krajobraz, możliwość identyfikacji i oceny tych elementów, „harmonijność” całej kompozycji w układach kompozycyjno-krajobrazowych, istnienie struktury pionowej krajobrazu. Jedną z metod istotnych w ocenie krajobrazu kulturowego jest ocena przekształcenia antropogenicznego krajobrazu, gdzie o wynikach oceny decyduje obecność antropogenicznych granic krajobrazowych, antropogenicznych form pokrycia terenu czy linii prostej w widoku. W metodzie „waloryzacja zasobów kulturowych” wg Bogdanowskiego [1996] znajduje się ważny podział krajobrazu kulturowego na harmonijny i dysharmonijny. Bogdanowski w swoich analizach wyznaczył jednostki architektonicz-

no-krajobrazowe. Ich wydzielenie mogło nastąpić poprzez określenie terenów jednolitych pod względem ukształtowania i pokrycia.

Rozważając istniejącą systematykę, nie sposób pominąć grupy metod waloryzacji wg kryteriów planistycznych i menadżerskich. Badania i analizy wykonywane tymi metodami lub ich pochodnymi służą do określenia potencjału turystycznego oraz – rzadziej – do określenia możliwości (przydatności) terenu pod nowe zagospodarowania, niekoniecznie o funkcji rekreacyjnej czy turystycznej. Główne kryteria brane pod uwagę w tych metodach to: zróżnicowanie rzeźby terenu, naturalność ekosystemów, bioróżnorodność biologiczna, obecność, charakter, wartość obiektów kulturowych (ewentualna dysharmonijna zabudowa), powierzchnia wód otwartych i lasów, harmonia fizjonomii krajobrazu (tzw. malowniczość), rozległość otwartych przestrzeni, istniejące zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna, chłonność turystyczna, obiekty uciążliwe (np. ruchliwe drogi, cisza i spokój lub hałas). Interesującą grupę stanowią metody dotyczące wyceny finansowej krajobrazu. W tym przypadku kryteria związane są z wartością materialną, tj.: finansowa wartość działki i jej zabudowy, wartość szaty roślinnej pokrywającej teren, unikalność i jakość krajobrazu, klimat, dostępność określonych usług, planowana nowa funkcja (np. zabudowy), sąsiedztwo – jakość terenów przyległych.

Myczkowski wraz z zespołem [2009] podejmuje aktualną problematykę zagadnień dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego widzianego poprzez pryzmat krajobrazu w ujęciu przyjętym w Europejskiej Konwencji Krajobrazowej oraz wskazuje kierunki działań w tym zakresie w postaci rekomendacji dla Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. W publikacji autorzy ekspertyzy jako doświadczeni specjaliści syntetycznie określają m.in. kierunki zarządzania krajobrazem kulturowym, priorytetowe działania dotyczące ochrony krajobrazu, rekomendują metodykę generującą wytyczne do planów zagospodarowania przestrzennego. Krause, niemiecki naukowiec, w publikacji z 2000 r. zwraca szczególną uwagę na kompleksowość w podejściu do oceny krajobrazu, tj. uwzględnienia wartości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych. Krajobraz to nie tylko przestrzenne elementy pewnej konstrukcji, ale także wartości kulturowe, estetyczne i społeczne. Tylko holistyczne podejście daje możliwość ingerowania w krajobraz kulturowy w zgodzie z naturalnymi procesami, uwzględniając kulturową spójność systemów krajobrazowych. Myga-Piątek [2012] zwraca uwagę m.in. na trudności w zakresie ochrony krajobrazów, które są spowodowane złożonym poziomem wartościowania i oceny krajobrazów. Autorka diagnozuje trudności związane z wdrażaniem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej i udowad-

nia, że trudności w zakresie wdrożeń wynikają z wielości kierunków i podejść do krajobrazu. Niedźwiecka-Filipiak [2009] zaproponowała metodę sektorowej analizy panoram i wnętrza krajobrazowych, w której istnieje możliwość przeliczenia procentowego udziału poszczególnych elementów w tworzeniu wnętrza krajobrazowego, a także oceny wnętrza w rozumieniu widoku. Z kolei Forczek-Brataniec [2008] obejmuje zagadnienia związane z dynamicznym odbiorem krajobrazu z perspektywy drogi nieodłącznie związanej z życiem człowieka. Autorka wyjaśnia problem percepcji ruchomej przestrzeni przy jednoczesnym zarysowaniu jego obecności w świecie teorii projektowania, teorii sztuk, oraz roli, jak jest mu przypisana. Częstym działaniem w praktyce badawczej jest poszukiwanie metod obiektywizujących ocenę krajobrazu, które umożliwiają pomiar określonych cech i parametrów krajobrazu za pomocą technik analizy komputerowej. W tej grupie badaczy wymienić należy P. Ozimka, A. Ozimek, Mygę-Piątek, Kistowskiego, Łabędzia, Tarko oraz wielu innych.

Ogólna charakterystyka badań

The general characteristics of the research

Podczas sporządzania studium krajobrazu kulturowego gminy Paczków uznano za konieczne przyjęcie klasycznego modelu postępowania, odpowiedniego dla prac dotyczących zasobów kulturowych. W trakcie sporządzania diagnozy stanu i wniosków wyróżniono podstawowe grupy działań.

Prace wstępne – polegające na zebraniu materiałów dotyczących obszaru opracowania – opisowych, bibliograficznych, kartograficznych, ikonograficznych i uzupełniających. Wykorzystano opracowania znajdujące się m.in. w archiwach: Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Opolu oraz znajdujących się w Urzędzie gminy (m.in. Gminny Program Opieki nad Zabytkami).

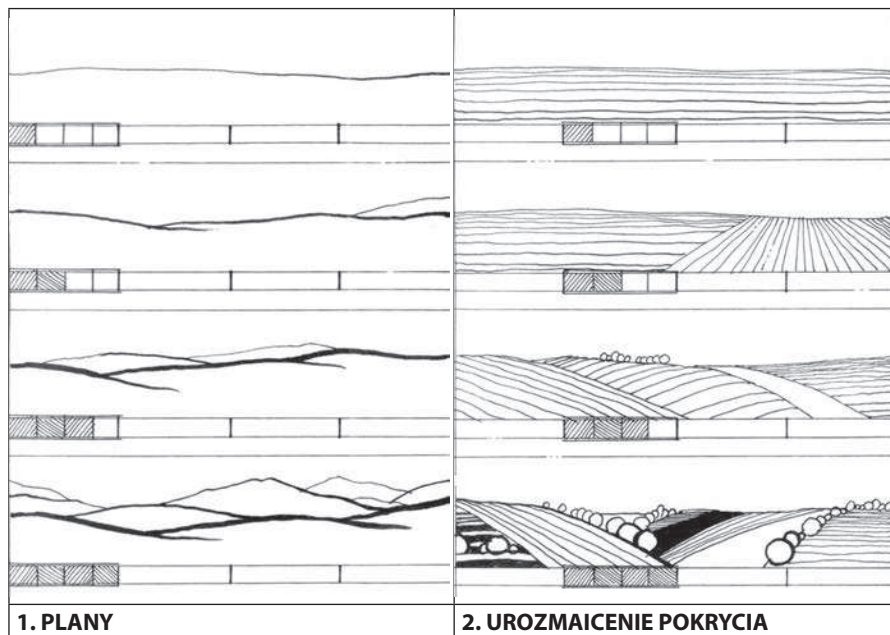
Prace terenowe – opierające się na wizji lokalnej, sporządzeniu podstawowej dokumentacji fotograficznej oraz wstępnym zidentyfikowaniu omawianych komponentów. Inwentaryzacji fotograficznej podlegał cały obszar gminy, wykonywano również ujęcia z terenu sąsiedniej gminy Ziębice i Czech. Inwentaryzacje terenowe przeprowadzono wiosną, latem i jesienią 2010 r.

Prace analityczne – analizy wyników badań (na podstawie zebranych materiałów źródłowych i uzupełniających oraz danych z inwentaryzacji terenowych) mające dać odpowiedź dotyczącą zasobów w zakresie wartości kulturowych w miejscowościach, spójności kompozycyjnej poszczególnych elementów tworzących krajobraz wsi oraz roli, jaką pełnią dominanty i inne elementy składowe miejscowości w ich panoramach. W celu oceny zasobów wykonano katalog, w którym zawarto układy ruralistyczne wsi, obiekty architektoniczne i inne charakterystyczne elementy. Ocenie poddano również widoki z dróg na otaczający krajobraz ze szczególnym uwzględnieniem układów ruralistycznych.

Analizy widoków

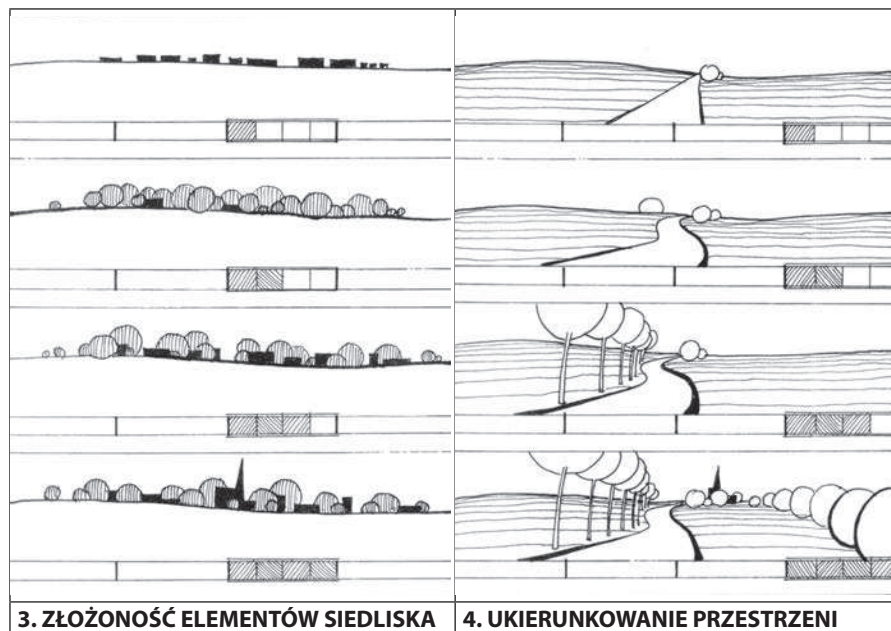
Analysis of views

W trakcie prac nad studium zaproponowano metodę waloryzacji widoków. Po wstępnej analizie terenu i szlaków komunikacyjnych gminy Paczków wybrano miejsca ekspozycji w odległości średnio 500 m od miejscowości, usytuowane na drodze do niej prowadzącej. Z wybranych punktów wykonano fotografie panoram wsi i krajobrazu otwartego o kącie widzenia około 90–120°. Na ich podstawie wykonano rysunki, przetwarzając obraz fotografii na kompozycję linearną z uwzględnieniem różnic fakturo-

Ryc. 1. Modele waloryzacji widoku pod względem wielości planów i urozmaicenia pokrycia terenu w skali czteropunktowej (oprac. J. Potyrała)

Fig. 1. Models of the view valorisation in terms of the multiplicity of plans and variety of land cover in the four-point scale (by J. Potyrała)

Ryc. 2. Modele waloryzacji widoku pod względem złożoności elementów siedliska oraz bogactwa form wzmagających wrażenie ukierunkowania przestrzeni w ujęciu perspektywicznym w skali czteropunktowej (oprac. J. Potyrała)

Fig. 2. Models of the view valorisation in terms of complexity of the habitat elements and form richness enhancing the impression of space direction in perspective in a four-point scale (by J. Potyrała)

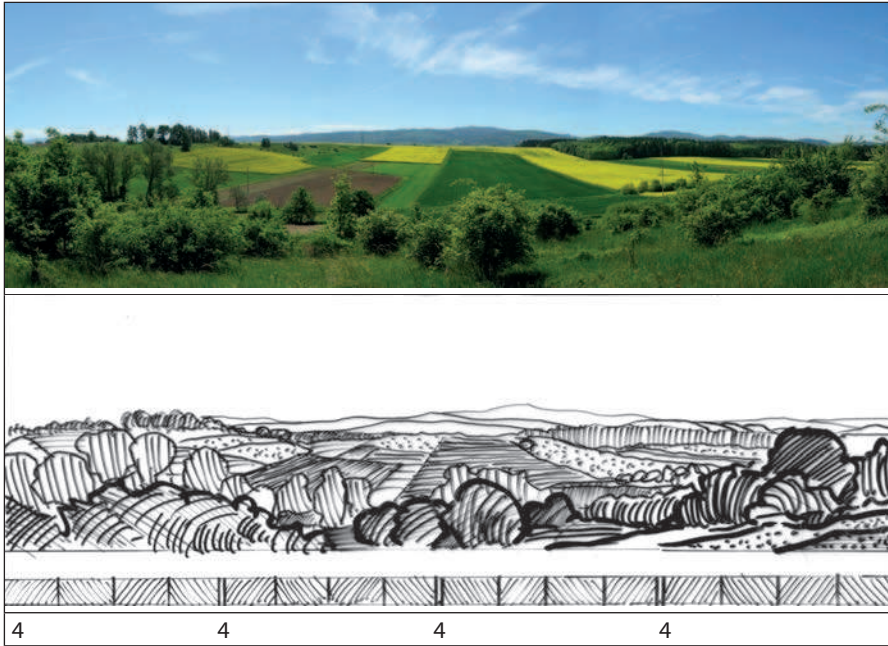
wych poszczególnych płaszczyzn. Przy wyborze kryteriów waloryzacji widoków opierano się na opracowaniu Prinz [2000] i Krause [2000], modyfikując zaprezentowane przez autorów podejście na potrzeby niniejszego opracowania.

Poddano analizie następujące elementy widoku krajobrazu:

- **Liczba planów i ukształtowanie terenu** (kulisowość widoku, wyłanianie się dalej położonych powierzchni, pagórkowatość płaszczyzny terenu);
- **Urozmaicenie pokrycia terenu** (różnorodność upraw, różnorodność barw, różnorodność struktury powierzchni);
- **Złożoność elementów siedliska** (relacje między nasyceniem zabudową a otaczającą ją zielenią, rodzaje układów zieleni śródpolnej);
- **Stopień ukierunkowania przestrzeni** (podkreślenie kierunku drogi przez pionowe elementy – szpalery i aleje drzew, swobodny i płynny jej kierunek, akcentowanie oddalających się w perspektywie elementów krajobrazu).

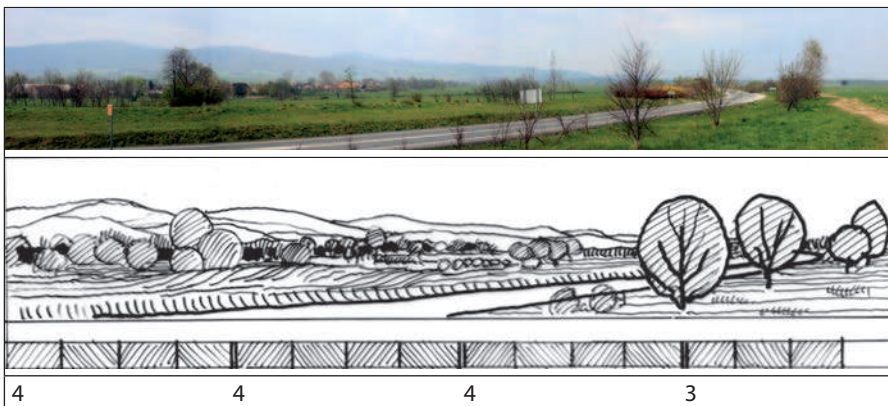
Dla każdego z tych zagadnień wykonano 4 modele widoku panoramicznego, o czterostopniowej skali złożoności, przyjmując założenie, że wraz z nią rośnie atrakcyjność widoku (ryc. 1, 2).

Rysunki linearne widoków poddawano oddzielnej analizie pod względem każdego z wymienionych zagadnień, porównując z wykonanymi modelami, operując w skali

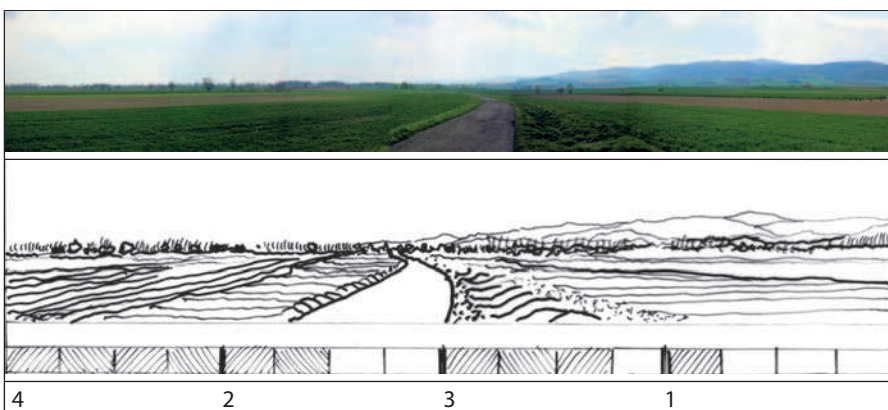
Ryc. 3. Waloryzacja widoku za pomocą wykonanych wcześniej modeli. Widok ten uzyskał 16 pkt (oprac. J. Potyrała)

Fig. 3. Valorisation of view using the pre-made models. This view received total 16 points (by J. Potyrała)

Ryc. 4. Waloryzacja widoku za pomocą wykonanych wcześniej modeli. Łącznie widok ten uzyskał 15 pkt (oprac. J. Potyrała)

Fig. 4. Valorisation of view using the pre-made models. This view received total 15 points (by J. Potyrała)

Ryc. 5. Waloryzacja widoku za pomocą wykonanych wcześniej modeli. Widok ten uzyskał 10 pkt (oprac. J. Potyrała)

Fig. 5. Valorisation of view using the pre-made models. This view received total 10 points (by J. Potyrała)

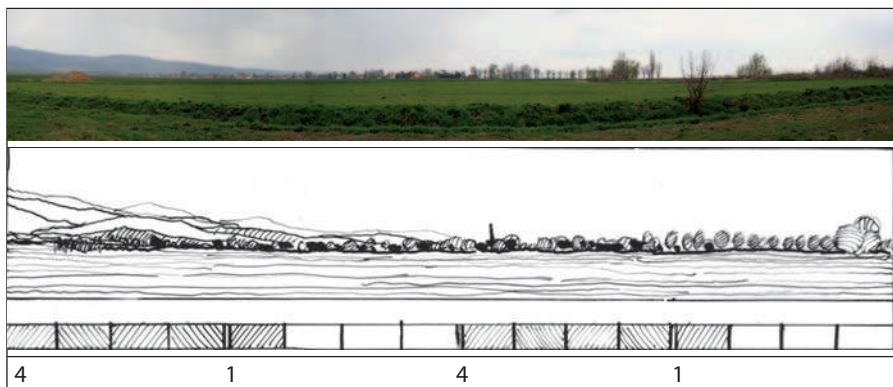
punktacji od 1 do 4. Łącznie każdy wizerunek panoramiczny terenu gminy mógł otrzymać punkty w skali od 4 do 16. Przyjęto uznawać widok za średnio atrakcyjny w przedziale od 7 do 10 punktów, a od 11 i powyżej za bardzo atrakcyjny i wart ochrony. Widoki o punktacji 6 i poniżej nie mają wartości krajobrazowej (ryc. 3, 4, 5, 6).

Zakresy widoczności poszczególnych widoków naniesiono na plansze w celu określenia terenów, które powinny być uwzględnione przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych jako ochrona ekspozycji widoków na wieś. Określono, że:

- Kulisowość, wyłanianie się dalej położonych powierzchni, pagórkowatość płaszczyzny terenu zwiększają atrakcyjność poszczególnych widoków.
- Różnorodność upraw, różnorodność barw, urozmaicenie struktury powierzchni podkreślają walory krajobrazowe widoków.
- Dla krajobrazu korzystne są widoczne relacje pomiędzy zabudową i wysoką zielenią na terenie siedliska.
- Aleje i szpalery drzew, swobodny kierunek drogi akcentowany dominantą urozmaicają widok.

Na podstawie przeprowadzonych analiz wyciągnięto następujące wnioski:

- Położenie geograficzne, charakter użytkowania gruntów oraz ukształtowanie terenu gminy Paczków tworzą doskonałą eks-

Ryc. 6. Waloryzacja widoku za pomocą wykonanych wcześniej modeli. Suma punktów także wynosi 10, mimo różnic w przestrzeni (oprac. J. Potyrała)

Fig. 6. Valourisation of view using the pre-made models. The total sum is here also 10, despite the differences in space (by J. Potyrała)

pozycję panoram i widoczność wszystkich miejscowości (oprócz Kozielna) z dróg: krajowej nr 46 oraz wojewódzkiej nr 382.

- Widoczność miejscowości zachowana jest również z dróg powiatowych i gminnych łączących poszczególne miejscowości ze sobą.
- Wszelkiego rodzaju inwestycje na tych terenach powinny być bezwzględnie konsultowane z właściwym konserwatorem zabytków.
- Panoramy wsi złożone z zabudowy wraz z dominantami, przeważnie w postaci wież kościelnych oraz bogatej zieleni wysokiej (również stanowiącej dominanty), wymagają odpowiedniej ekspozycji.
- Zachodnia część gminy Paczków oraz południowo-centralna i północno-centralna powinny być objęte Strefami Ochrony Ekspozycji.
- Obszar ograniczony drogą nr 46 i drogą 382 oraz granicą z Republiką Czeską należałoby objąć ścisłą ochroną ekspozycji, natomiast

pozostałe tereny przedstawione na mapie – ścisłą i częściową.

- Naturalne zasoby gminy Paczków, m.in. położenie pomiędzy zbiornikami wodnymi – otuchowskim i paczkowskim oraz pasmem Gór Żółtych, duże otwarte przestrzenie i możliwość swobodnego poruszania się w terenie za pomocą sieci licznych dróg gminnych predestynują ją do roli szeroko pojętej bazy turystyczno-rekreacyjnej
- Atrakcyjność widokowa zależna jest ściśle od ochrony krajobrazu przed dewastacją. Z tego powodu w strefach ścisłej ochrony ekspozycji należy unikać lokowania obiektów oraz budowli mogących wprowadzać dysharmonię lub tworzących nowe dominanty, np. na dużych obszarach, o znacznych gabarytach, w agresywnej formie lub kolorze, dotyczy to również wysokich masztów i kominów.
- Na terenach ścisłej oraz częściowej ochrony ekspozycji należy zachować dotychczasowe rolnicze wykorzystanie gruntów

ze wskazaniem na uzupełnienie dawnej zieleni śródpolnej.

- Na terenach częściowej ochrony ekspozycji dopuszczalne są mało uciążliwe inwestycje, jednak niepowodujące zakłócania ładu krajobrazowego.
- Tereny położone w strefach ścisłej oraz częściowej ochrony ekspozycji praktycznie nie powinny zmieniać swego dotychczasowego sposobu zagospodarowania, a wszelkiego rodzaju inwestycje należy lokować wewnątrz miejscowości bez rozbudowy poza istniejące tereny zabudowane, dostosowując się formą oraz materiałami (elewacje, pokrycia dachowe, nawierzchnie i zieleni towarzysząca) do lokalnych, tradycyjnych wzorców.
- Nie precyzuje się konkretnych rozwiązań i wytycznych, ponieważ każda z miejscowości posiada swoisty charakter oraz indywidualne warunki naturalne, zaś ustalenie takich zaleceń wymaga odrębnych konsultacji.
- Tereny nieobjęte na mapie żadną strefą ochrony nie powinny być traktowane w sposób dowolny, gdyż tworzą całość z pozostałymi jako przedpole lub zaplecze. Dlatego też wszelkie czynności decyzyjne w sprawie inwestycji należy przeprowadzać bardzo starannie i ze świadomością niebezpieczeństwa bezpowrotnego zniszczenia cennych walorów krajobrazowych.

STUDIUM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY PACZKÓW PLANSZA WIDOCZNOŚCI Z DROGI

WIDOK NA KAMIENICĘ Z DROGI PACZKÓW - ZŁOTY STOK

BRAK WIDOCZNOŚCI KOZIELNA Z DROGI NR 46

GÓRY ZŁOTE STANOWIĄCE TŁO DLA PANORAMY GÓŚCICE

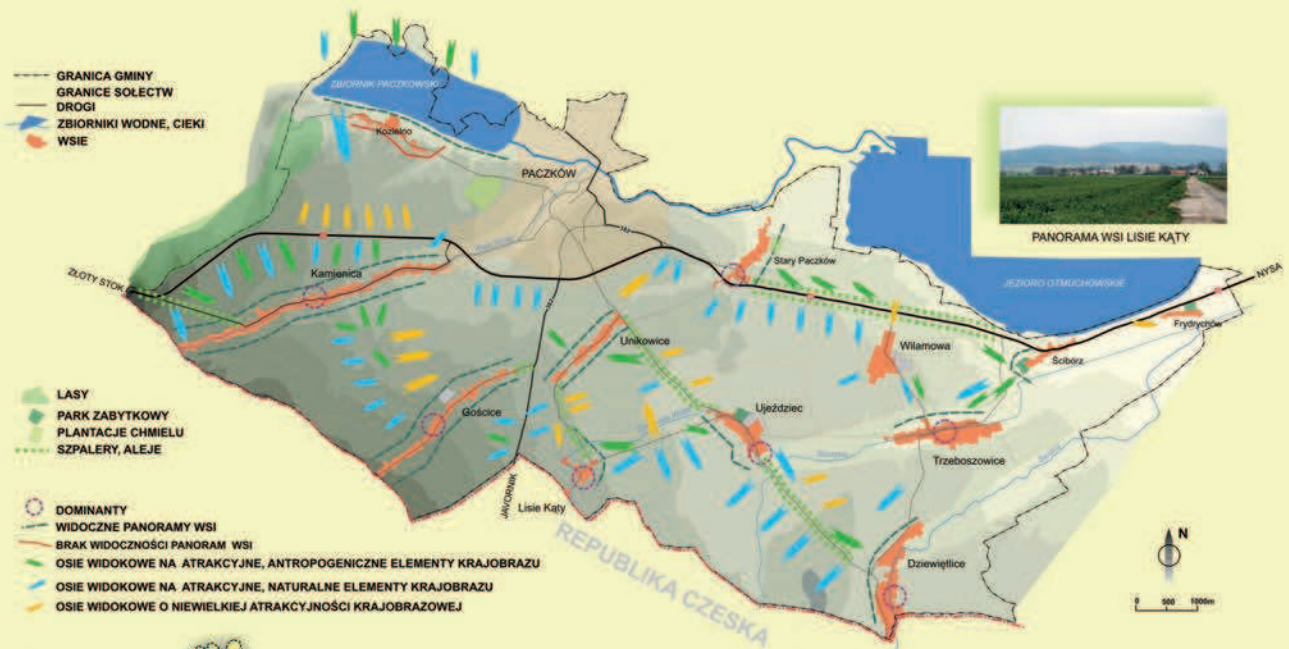
MAŁO ATRAKCYJNY KRAJOBRAZOWO WIDOK Z DROGI KAMIENICA - GÓŚCICE

WJAZD DO DZIEWIĘLIC OD STRONY UJEŹDZCA

WIDOK GÓŚCICE OD STRONY LISICH KĄTÓW

PANORAMA WSI LISICH KĄTY

WNIOSKI PRZYJĘTYCH KRYTERIÓW

1. Widoczność jest zależna od ekspozycji terenu.
2. Różnice w widoczności zależą od pory roku:
 - mniejsza widoczność elementów antropogenicznych (głównie architektura) wiosną i latem - okres uulistniony, w którym ogromną rolę odgrywa zieleni towarzysząca,
 - większa widoczność architektury zimą - okres bezlistny.
3. Osie widokowe o niewielkiej atrakcyjności krajobrazowej skierowane są głównie na północ i północny-wschód, czyli przeciwieństwo do ekspozycji - wyniesienia terenu.
4. Osie widokowe na atrakcyjne antropogeniczne i naturalne elementy krajobrazu skierowane są głównie na południe i południowy-zachód czyli zgodnie z ekspozycją terenu - góry.
5. Wpływ na atrakcyjność panoram wsi mają dominanty występujące w większości miejscowości gminy.
6. Wpływ na atrakcyjność widoków mają aleje i szpalery przydrożnej zieleni między wsiami.

ROZKŁAD KIERUNKÓW WIDOCZNOŚCI NA NATURALNE I ANTROPOGENICZNE ELEMENTY KRAJOBRAZU ORAZ WIDOKÓW O ŚREDNIEJ WARTOŚCI KRAJOBRAZOWEJ

WJAZD DO KAMIENICY OD STRONY ZŁOTEGO STOKU

WJAZD DO LISICH KĄTÓW OD STRONY UNIKOWIC

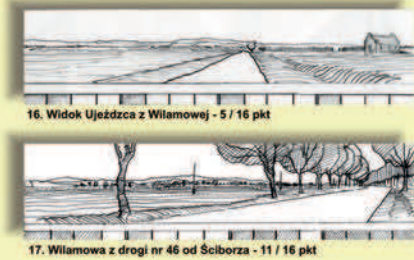
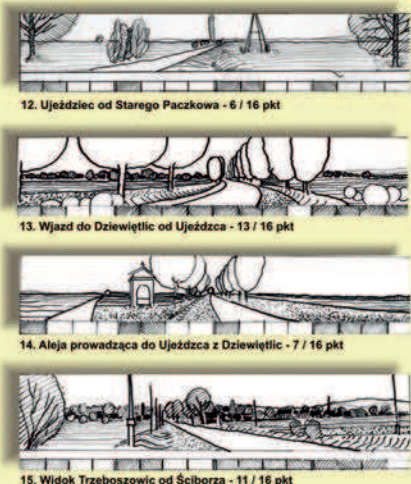
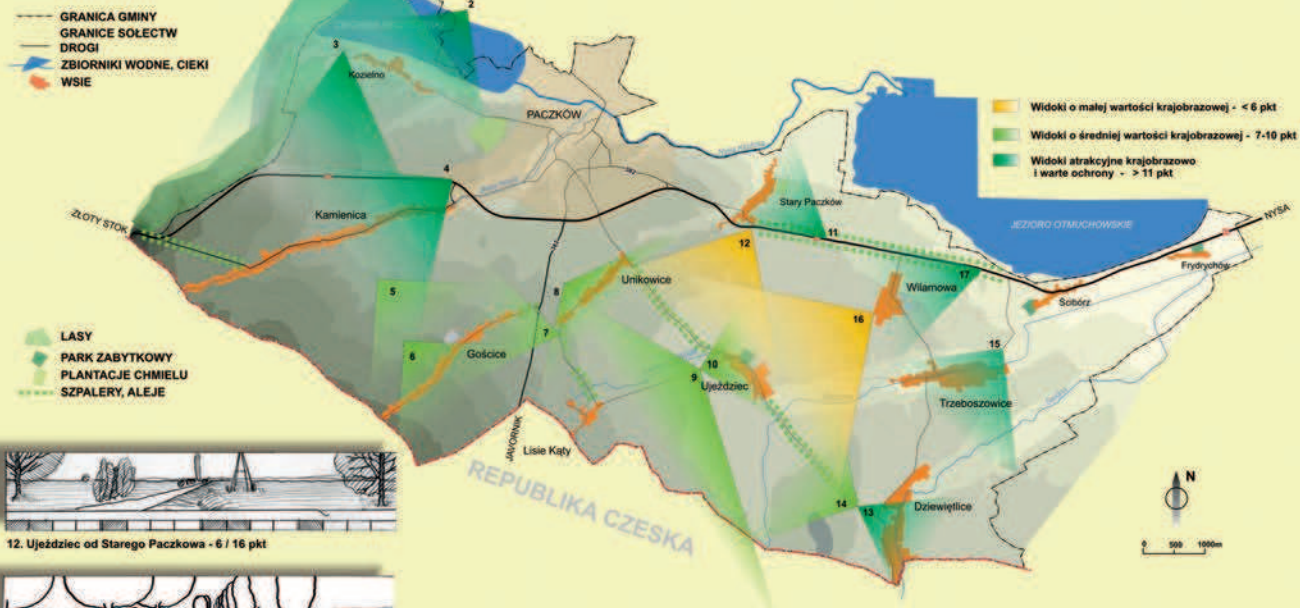
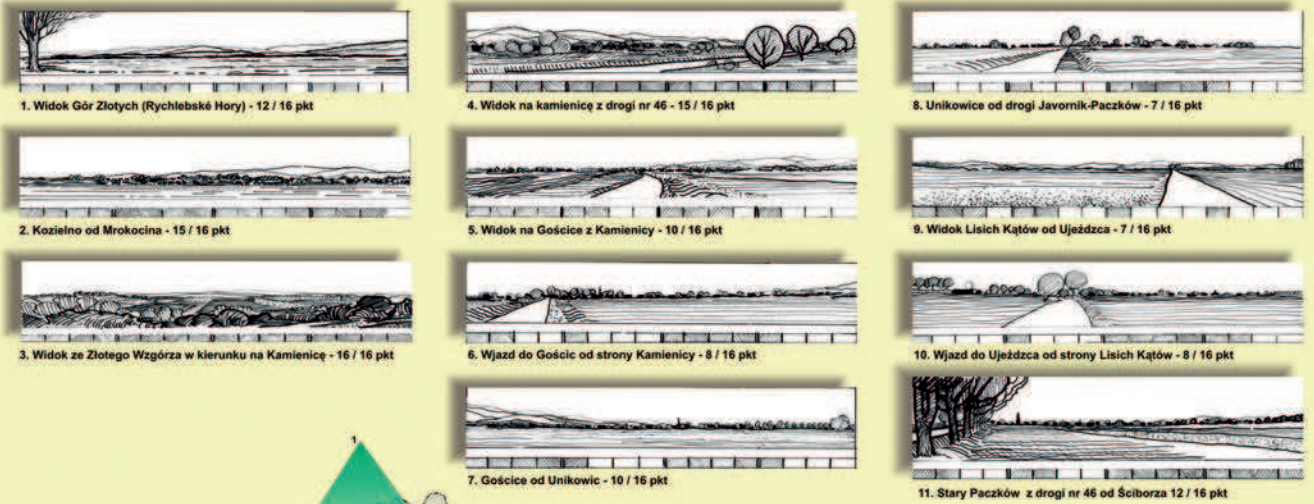
STUDIUM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY PACZKÓW

ADRESOWANIE	OPOLSKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW			
TEREN PLANIST.	OCENA WIDOCZNOŚCI Z DROGI			
WYKONANIE	DR INŻ. ARCH. IRENA NIEŚWIEDZIUK-FILIPAK	2013		2
REDAKTOR	DR PABEŁ FILIPAK	2013		
REDAKTOR	DR INŻ. ARCH. JERZY POTYBAKA	2013		
REDAKTOR	DR INŻENIERKA DOKUMENTACJA	2013		

Ryc. 7. Fragment opracowanego przez zespół studium krajobrazu kulturowego gminy Paczków, dotyczący analizy widoczności z ciągów komunikacyjnych panoram miejscowości, dominant, atrakcyjnych widoków na elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie (oprac. P. Filipiak)

Fig. 7. A fragment of a study of the cultural landscape of community Paczków prepared by a team, concerning the analysis of the visibility from the routes panoramas of the localities, dominant, attractive views on the natural and cultural elements in the landscape (by P. Filipiak)

STUDIUM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY PACZKÓW PLANSZA WALORYZACJI WIDOKÓW

WNIOSKI WEDŁUG PRZYJĘTYCH KRYTERIÓW:

1. W zachodniej części gminy dominują widoki o dużej atrakcyjności krajobrazowej.
2. Środkowo-wschodnia część gminy pomiędzy miejscowościami Ujeżdżec, Wilamowa i Unikowice nie przedstawia sobą dużej wartości krajobrazowej.
3. Od miejscowości Kamienica do Ujeżdżca rozciąga się teren o średniej wartości krajobrazowej.
4. Widoki z drogi nr 46 na Stary Paczków i Wilamową oraz wjazdy do Dziewiętilice i Trzeboszowic mają dużą wartość krajobrazową.

Kryteria waloryzacji widoków

A. Liczba planów i ukształtowanie terenu	B. Urozmaicenie pokrycia terenu	C. Złożoność elementów siedliska	D. Stopień ukierunkowania przestrzeni

STUDIUM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY PACZKÓW

ADRESOWYMIERZAD OCHRONY ZABYTKÓW	OPRACOWANIE	DATA	STRONA	WYKONANIE
GMINA PACZKÓW	DR. IRENEŻ ANICH	2010	3	DR. IRENEŻ ANICH
IMIĘ I PRZYMIK	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
WALORYZACJA WIDOKÓW	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
MIĘDZYSZKOLE	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
MIĘDZYSZKOLE	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
MIĘDZYSZKOLE	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
MIĘDZYSZKOLE	DR. IRENEŻ ANICH	2010		
MIĘDZYSZKOLE	DR. IRENEŻ ANICH	2010		

Ryc. 8. Fragment opracowanego przez zespół studium krajobrazu kulturowego gminy Paczków, prezentujący waloryzację widoków według opracowanej metody, wybranych na podstawie badań terenowych (oprac. P. Filipiak)

Fig. 8. A fragment of a study of the cultural landscape of community Paczków prepared by a team, presenting the valorisation of views by the developed method and selected on the basis of field research (by P. Filipiak)

Wnioski

Conslusions

W proponowanej metodzie waloryzacji ujęć widokowych nie punktowano wprost wartości kulturowych. Świadomość tychże wymaga wcześniejszej wiedzy obserwatora, przyjęcia przez niego założenia, że wartościowe jest to, co jest ukształtowane historycznie i wynika z procesów przemian społeczno-gospodarczych oraz zmieniających się stylów architektonicznych. Skoncentrowano się na ocenie wizerunku krajobrazu, jego urozmaicenia w czterech analizowanych aspektach: wielości elementów występujących w widoku oraz rodzaju form naprowadzających w ujęciu perspektywicznym. Wszystkie te elementy oceniano w sposób czysto przestrzenny, wręcz graficzny. Urozmaicona kompozycja widoku, akcentowana elementem porządkującym, posiada według autorów największą wartość. Jak się okazuje, ma to silny związek z powszechnie rozumianymi wartościami kulturowymi. To ujęcia widokowe na tradycyjnie ukształtowane formy, a więc m.in. miejscowości o zabudowie otocznej zielenią wysoką, wzbogacone dominantą wieży kościoła, różnorodność upraw pól, aleje i szpalery przydrożne, swobodna, lecz zależna od rzeźby terenu linia dróg tworzą krajobraz tak przyjemny w odbiorze. Wynika stąd wniosek, że opracowa-

na metoda bazująca na waloryzacji elementów czysto przestrzennych daje dobre narzędzie w ocenie wartości krajobrazu, a w szczególności stopnia jego spójności z wartościami kulturowymi.

Jerzy Potyrała
Irena Niedźwiecka-Filipiak
Monika Ziemiańska

Institut Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Instytut of Landscape Architecture
Wroclaw University of Environment
and Life Science

Paweł Filipiak

Rejonowy Związek Spółek Wodnych
w Trzebnicy

RZSW in Trzebnica

Przypis

¹ Waloryzacja w najogólniejszym sensie oznacza, wg Hopfera, wartościowanie, określenie znaczenia i przypisywanie określonych zalet przedmiotom, osobom lub działaniom. W odniesieniu do terenu, tak rozumiana waloryzacja łączy się niejako z pojęciem kwalifikacji terenu, tj. określeniem przydatności danego fragmentu powierzchni do różnych celów [Hopfer i in. 1982].

Literatura

1. Bogdanowski J., 1996. *Projekt standardowego opracowania problematyki ochrony wartości kulturowego krajobrazu i środowiska. Studia i Materiały*, „Krajobrazy” 12/24, Warszawa.
2. Bajerowski T., Biłozor A., Cieślak I., Senetra A., Szczepańska A., 2007. *Ocena i wycena krajobrazu*. Educaterra. Olsztyn.
3. Forczek-Brataniec U., 2008. *Widok z drogi Krajobraz percepcji dynamicznej*. Wyd. Elamed.

4. Hopfer A., Cymerman R., Nowak A., 1982. *Ocena i waloryzacja gruntów wiejskich*. PWRiL Warszawa.
5. Jaszczuk-Skolimowska B., 2011. *Problems of locating po er infrastructure within an open landscape*, [in:] *Contemporary rural landscape*, Published by University of Environmental Management in Tuchola, 85–90.
6. Krause Ch., 2000. *Our Visual landscape Managing the landscape under special consideration of visual aspects*. *Landscape and Urban Planning* 54 (2001), 239–254.
7. Myczkowski Z., Marciniak R., Siwek A., 2009. *Możliwości wdrożenia Europejskiej Konwencji Krajobrazowej i problem zachowania dziedzictwa kulturowego poprzez kształtowanie krajowej polityki przestrzennej – rekomendacje do KZPK*.
8. Niedźwiecka-Filipiak I., 2009. *Wyróżniki krajobrazu i architektury wsi Polski południowo-zachodniej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.
9. Pstrocka-Rak M., Rak G., 2010. *Ocena atrakcyjności krajobrazowej punktu widokowego na przykładzie Kotliny Wałbrzyskiej*. *Problemy Ekologii Krajobrazu*, t. XXVI.
10. Prinz D., 2000. *Städtebau, Band 2: Städtebauliches Gestalten*. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart Berlin Köln.
11. *Waloryzacja zabytkowego zasobu wsi województwa opolskiego*, 2010. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.
12. Wejchert K., 1984. *Elementy kompozycji urbanistycznej*. Arkady, Warszawa.